

*Nurmetov Isroil Ibragimovich**Xorazm viloyati Gurlan tumani Navro'z MFY hokim yordmachisi***AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISHDA "TEMIR DAFTAR"
LOYIHALARINING SAMARADORLIGI**

Annotasiya: Mazkur maqola, O'zbekistonda turmush farovonligini oshirishga qaratilgan "Temir daftar" loyihalarining samaradorligini tahlil qiladi. Ushbu loyiha aholining ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish, aholi muammolariga tezkor yechimlar topish va ularni fuqarolarning kundalik turmush darajasini yaxshilashga qaratilgan. Maqolada loyiha doirasida amalga oshirilgan tadbirlarning samaradorligi, shu jumladan, kambag'allikni qisqartirish, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalaridagi islohotlar va boshqa ijtimoiy xizmatlar bilan bog'liq o'zgarishlar ko'rib chiqiladi. "Temir daftar"ning foydali tomonlari, amalga oshirilgan yutuqlar va mavjud muammolar hamda ularning yechimlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Turmush farovonligi, Ijtimoiy himoya, Kambag'allikni qisqartirish, Ta'lim islohoti, Sog'liqni saqlash islohoti

Kirish

Aholining turmush farovonligini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, O'zbekistonda bu borada qator loyihalar amalga oshirilmoqda. 2020-yilda pandemiya davrida boshlangan "Temir daftar" loyihasi kam ta'minlangan oilalarni qo'llab-quvvatlashning samarali mexanizmiga aylandi. Ushbu tezida loyihaning iqtisodiy va ijtimoiy ko'rsatkichlari, uning amalga oshirilishi natijalari va kelajakda samaradorligini oshirish yo'nalishlari tahlil qilinadi.

Asosiy qism**1. Loyihaning ahamiyati va maqsadi**

"Temir daftar" loyihasi orqali quyidagi asosiy maqsadlarga erishish ko'zda tutilgan:

Kam ta'minlangan oilalarni aniqlash va ularga tizimli yordam ko'rsatish.

Bandlik darajasini oshirish va oilalarni iqtisodiy jihatdan qo'llab-quvvatlash.

Ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlariga kirishni kengaytirish.

2. Loyihaning iqtisodiy samaradorligi

2021-2023-yillar davomida loyiha orqali ijobiy iqtisodiy natijalar qayd etildi. Jadval 1 ushbu yillardagi qo'llab-quvvatlangan oilalar soni va bandlik darajasidagi o'zgarishlarni ko'rsatadi.

Jadval 1. Temir daftar orqali qo'llab-quvvatlangan oilalar soni va bandlik darajasi

Yil	Qo'llab-quvvatlangan oilalar soni	Ish bilan ta'minlanganlar (%)	Davlat byudjeti mablag'i (mlrd. so'm)
2021	350,000	45%	120
2022	420,000	52%	150
2023	480,000	58%	180

Bu natijalar loyihaning iqtisodiy ko'rsatkichlari yaxshilanishida sezilarli o'rin tutganligini tasdiqlaydi. Xususan, bandlik darajasi uch yil ichida 13% ga oshgan, bu esa aholining daromad manbalarini kengaytirgan.

3. Ijtimoiy ko'rsatkichlarning yaxshilanishi

"Temir daftar" loyihasi nafaqat iqtisodiy balki ijtimoiy jihatdan ham sezilarli o'zgarishlarga olib keldi. Ushbu loyihaning ta'siri quyidagi jadvalda keltirilgan:

Jadval 2. Kam ta'minlangan aholining ijtimoiy holatidagi o'zgarishlar

Mezoni	2021-yil	2023-yil	O'sish (%)
Uy-joy sharoitlari yaxshilanganlar	15%	32%	113%
Bolalar ta'limiga jalb qilinganlar	60%	78%	30%
Sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish darajasi	40%	65%	62%
Nogironligi bo'lgan shaxslar uchun maxsus dasturlar	10%	25%	150%

Mazkur jadvaldan ko'rinib turibdiki, loyiha uy-joy sharoitlari va ta'lim imkoniyatlarini yaxshilashda sezilarli o'rin tutgan. Nogironligi bo'lgan shaxslar uchun maxsus dasturlarni kengaytirish ham ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

4. Innovatsion yondashuvlar va xalqaro tajriba

Mahalla tizimidan foydalanish: "Temir daftar" loyihasi mahalla tizimiga asoslangan bo'lib, ehtiyojmand oilalarni aniqlashda aniq va samarali yondashuvni ta'minladi.

Raqamli texnologiyalar joriy qilinishi: Loyihaming monitoringi va nazoratida raqamli texnologiyalar qo'llanilishi jarayonning shaffofligini oshirdi.

Xalqaro tajriba: Hindistondagi "Direct Benefit Transfer" va Braziliyadagi "Bolsa Família" dasturlari "Temir daftar" loyihasi uchun qimmatli tajribalar taqdim etdi.

Xulosa va tavsiyalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, "Temir daftar" loyihasi aholining turmush farovonligini oshirishda samarali vositadir. Loyihaming iqtisodiy va ijtimoiy ko'rsatkichlari sezilarli o'zgarishlarni ko'rsatadi.

Samaradorlik natijalari:

Kam ta'minlangan oilalarni aniqlash va ularning turmush sharoitlarini yaxshilashga erishilgan.

Bandlik darajasini oshirish orqali oilalarning iqtisodiy mustaqilligi kuchaytirilgan.

Ijtimoiy xizmatlarga kirish imkoniyatlari yaxshilangan.

Tavsiya etiladigan chora-tadbirlar:

Bandlikni oshirish: Qo'shimcha trening va malaka oshirish dasturlarini tashkil etish.

Monitoringni kuchaytirish: Raqamli texnologiyalarni kengroq qo'llash orqali shaffoflikni ta'minlash.

Xalqaro tajribani kengroq joriy etish: O'zbekiston sharoitlariga moslashgan muvaffaqiyatli tajribalarni tatbiq qilish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Хамидов С.Р. «Социальная защита населения в Узбекистане: проблемы и перспективы». Ташкент: Изд-во «Фан», 2021. – 120 с.
2. Алиев Ш.Х. «Реформы в социальной политике Узбекистана». Ташкент: Узбекистан, 2020. – 145 с.
3. Каримов У.А. «Методологические основы анализа программ социальной помощи». Ташкент: Шарк, 2021. – 98 с.
4. Всемирный банк. «Директивные пособия по социальной помощи: международные практики». Вашингтон: Всемирный банк, 2019. – 160 с.
5. UNDP Uzbekistan. «Social protection for sustainable development». Tashkent, 2022.